

Sygn. akt VI ACa 1127/11

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Marek Podogrodzki

Sędzia SA – Marzena Miąskiewicz

Sędzia SA – Irena Piotrowska (spr.)

Protokolant: – sekr. sądowy Ewelina Murawska

po rozpoznaniu w dniu 5 października 2012 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. R.

przeciwko (...) Sp. z o.o. w W.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 24 lutego 2011 r., sygn. akt XX GC 615/09

I zmienia zaskarżony wyrok w całości i nadaje mu następującą treść:

1) *pozbawia wykonalności tytuł wykonawczy w postaci wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 17 października 2008 r., sygn. akt (...) zaopatrzonego w klauzulę wykonalności na rzecz wierzyciela (...) Sp. z o.o. w W. postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 15 czerwca 2009 r., sygn. akt (...), ponad wyegzekwowaną kwotę 12.918,82 zł (dwanaście tysięcy dziewięćset osiemnaście złotych i osiemdziesiąt dwa grosze);*

2) *oddala powództwo w pozostałej części;*

3) *zasądza od (...) Sp. z o.o. w W. na rzecz M. R. kwotę 1000 zł (jeden tysiąc złotych) tytułem zwrotu kosztów sądowych;*

4) *nakazuje pobrać od (...) Sp. z o.o. w W. na rzecz Skarbu Państwa – Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 5.200 zł (pięć tysięcy dwieście) tytułem części opłaty od pozwu, od uiszczenia której powód był zwolniony;*

II oddala apelację w pozostałej części;

III zasądza od (...) Sp. z o.o. w W. na rzecz M. R. kwotę 4.600 zł (cztery tysiące sześćset) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

IV nakazuje pobrać od (...) Sp. z o.o. w W. na rzecz Skarbu Państwa – Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 5.200 zł (pięć tysięcy dwieście) zł tytułem części opłaty od apelacji, od uiszczenia której powód był zwolniony.

Sygn. akt ACa 1127/11

UZASADNIENIE

Powód M. R. wniósł pozew przeciwko (...) spółce z o. o. w W. o pozbawienie tytułu wykonawczego - wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 17 października 2008 roku sygn. akt (...) zaopatrzonego w klauzulę wykonalności na rzecz pozwanej spółki - wykonalności oraz o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego kosztów procesu.

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie na jego rzecz od powoda kosztów procesu .

W piśmie procesowym z dnia 02 lutego 2011 roku powód dodatkowo wskazał, iż postanowieniem z dnia 08 grudnia 2010 roku Sąd Okręgowy w Warszawie uchylił wyrok zaoczny z dnia 17 października 2009 r. oraz umorzył postępowanie w sprawie, co powoduje, że jego powództwo winno zostać uwzględnione, z uwagi na nieistnienie tytułu egzekucyjnego dla tytułu wykonawczego będącego przedmiotem niniejszej sprawy.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i orzekł w przedmiocie kosztów procesu.

W motywach tego rozstrzygnięcia wskazano na następujące ustalenia faktyczne i ocenę prawną.

Pozwem z dnia 23 lipca 2008 roku Syndyk Masy Upadłości (...) spółki z o.o. w W. wniósł o zasądzenie od E. P. i M. R. solidarnie kwoty 124.254,00 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 11 lutego 2006 roku do dnia zapłaty tytułem zwrotu wypłaconej zaliczki na poczet przewidywanej dywidendy oraz kosztów procesu.

W dniu 17 października 2008 roku Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Gospodarczy (...) w sprawie o sygn. akt (...) wydał wyrok zaoczny, w którym orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

W dniu 17 marca 2009 roku przedmiotowemu wyrokowi nadano klauzulę wykonalności, następnie zaś klauzulę wykonalności nadano na rzecz nowego wierzyciela (art. 788 k.p.c.) (...) spółki z o. o. w W., postanowieniem wydanym w sprawie o sygn. akt (...).

Postanowieniem z dnia 21 kwietnia 2010 r. (...) spółka z o.o. w W. została wykreślona z Krajowego Rejestru Sądowego. Postanowienie stało się prawomocne w dniu 21 maja 2010 roku.

Postanowieniem z dnia 08 grudnia 2010 roku Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Gospodarczy (...) uchylił wydany przez siebie w dniu 17 października 2008 roku wyrok zaoczny i umorzył postępowanie w sprawie na podstawie art. 355 §1 k.p.c. - wobec zaistnienia nieusuwalnej następczej utraty zdolności sądowej powoda.

Powyższy stan faktyczny pozostawał poza sporem toczonym przez strony.

W ocenie Sądu Okręgowego roszczenie powoda jako niezasadne podlegało oddaleniu w całości.

Wskazano , że powód żądanie swe opierał na przepisie art. 840 §1 pkt 1 k.p.c.

Podniesiono , że powództwo z art. 840 §1 pkt 1 k.p.c. umożliwia dłużnikowi merytoryczną obronę przed egzekucją. Ewentualne uchybienia formalne popełnione przez sąd w toku postępowania co do nadania klauzuli wykonalności nie mogą być zatem zwalczane za pomocą powództwa przeciwegzekucyjnego. Uznano . że jeśli dłużnik, tak jak w okolicznościach niniejszego przypadku powód, twierdzi, że orzeczenie, któremu nadano klauzulę wykonalności nie miało waloru prawomocności, to właściwym środkiem obrony pozostaje zażalenie wywiedzione na podstawie art. 795 k.p.c.

Podkreślono, że omawiana kwestia pozostaje poza sporem zarówno doktryny, jak i judykatury.

Odnosząc się do powołanej przez powoda okoliczności, iż stan faktyczny podany przez Syndyka w pozwie z dnia 23 lipca 2008 roku nie odpowiadał prawdzie podniesiono, że zarzut taki, jako nie mieszczący się w katalogu przewidzianym w art. 840 i nast. k.p.c., również nie mógł doprowadzić do korzystnego dla powoda rozstrzygnięcia sprawy. Podkreślono, że powództwo opozycyjne nie może prowadzić do ponownego merytorycznego rozpoznania sprawy zakończonej prawomocnym lub natychmiast wykonalnym orzeczeniem sądowym, ma ono na celu bowiem pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, a nie podważenie treści orzeczenia sądowego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. Zasadność roszczenia stwierdzonego orzeczeniem sądowym może być rozpoznawana tylko na podstawie zdarzeń, które nastąpiły po wydaniu orzeczenia sądowego (por. cyt. komentarz H. Pietrzykowskiego str. 192).

Sąd pierwszej instancji nie podzielił stanowiska powoda, że uchylenie tytułu egzekucyjnego, w postaci wyroku zaocznego z dnia 17 października 2008 roku, którego pozbawienia wykonalności żąda, winno doprowadzić do uwzględnienia powództwa w niniejszej sprawie.

Wskazano, że Sąd może orzec o pozbawieniu tytułu wykonawczego wykonalności jedynie w tych przypadkach, w których zezwala mu na to ustawa, tj. na podstawie przepisów art. 840 i następnego k.p.c. Uznano, że żaden z tych przepisów nie przewiduje wskazanej przez powoda podstawy. Podano, że zdarzeniami, wskutek których zobowiązanie nie może być egzekwowane, są np.: przedawnienie roszczenia stwierdzonego tytułem egzekucyjnym (art. 117 §2 k.c.), odroczenie spełnienia świadczenia, czy też rozłożenie przez wierzyciela świadczenia na raty. Do zdarzeń zaś, wskutek których zobowiązanie wygasło, zalicza się: wykonanie zobowiązania (art. 450 k.c.), wydanie wyroku na korzyść jednego z dłużników solidarnych w następstwie uwzględnienia zarzutu wspólnego dla wszystkich dłużników (art. 375 §2 k.p.c.), świadczenia zamiast spełnienia (art. 453 k.c.), niemożność świadczenia wskutek okoliczności, a za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności (art. 475 k.c.), potrącenie (art. 498 k.c.), odnowienie (art. 506 k.c.), zwolnienie dłużnika z długu przez wierzyciela (art. 508 k.c.). „Skoro w art. 840 §1 pkt 2 k.p.c. jest mowa o zdarzeniu, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane, to przepis ten może mieć zastosowanie jedynie do takich jak wyżej wymienione lub podobnych zdarzeń, a więc wyłącznie mających charakter materialnoprawny” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2009 r., I CSK 282/08, LEX nr 528181). Tak również komentatorzy np. H. Pietrzykowski (cyt. wyżej Komentarz, str. 195).

Przyznając, że cytowany przepis nie stanowi zamkniętego katalogu zdarzeń dających podstawę do wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego, uznano, że zdarzenie w postaci uchylenia wyroku zaocznego z dnia 17 października 2008 roku i umorzenia postępowania w sprawie sygn. akt(...) nie mieści się w zakresie wskazanym w tymże artykule.

W przekonaniu Sądu Okręgowego w okolicznościach niniejszej sprawy nie doszło do wygaśnięcia zobowiązania, brak też podstaw do uznania, że nie może być ono egzekwowane. Wskazano, że Sąd Okręgowy w Warszawie postanowieniem z dnia 08 grudnia 2010 roku orzekł wprawdzie o uchyleniu wyroku zaocznego, jednakże nie wskutek ustalenia jego merytorycznej niezasadności (art. 347 k.p.c.), a wskutek stwierdzenia nieusuwalnej następczej utraty zdolności sądowej przez stronę, co wprost wynika z uzasadnienia rzeczzonego postanowienia. Przyjęto zatem, że roszczenie zasądzone przedmiotowym wyrokiem zaocznym w dalszym ciągu istnieje i przysługuje na mocy przejścia uprawnień (art. 788 k.p.c.) pozwanej spółce jako nowemu wierzycielowi i zobowiązanie to może być egzekwowane na podstawie klauzuli wykonalności nadanej wyrokowi na rzecz (...) spółki z o.o. w W..

Apelację od tego wyroku wniósł powód zaskarżając go w całości i podnosząc zarzuty naruszenie przepisów postępowania mających istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

1.art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. polegające na przyjęciu, że uchylenie tytułu egzekucyjnego nie stanowi wystarczającej podstawy do uznania, że zobowiązanie stwierdzone tym tytułem nie może być egzekwowane, podczas gdy uchylenie orzeczenia będącego podstawą egzekucji winno skutkować pozbawieniem wykonalności tytułu wykonawczego;

2. art. 788 § 1 k.p.c. polegające na błędnym przyjęciu, iż jest możliwe przejście uprawnień na nowy podmiot pomimo faktu, iż tytuł egzekucyjny obejmujący roszczenie będące przedmiotem przejścia praw, został uchylony postanowieniem Sądu Okręgowego(...), z dnia 8 grudnia 2010 r., sygn. akt (...) podczas gdy przejście uprawnień na podstawie art. 788 § 1 k.p.c. możliwe jest tylko wówczas, gdy tytuł egzekucyjny istnieje w obrocie prawnym.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego - wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w Warszawie, (...) z dnia 17 października 2008r., sygn. akt (...), zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 17 marca 2009 r. oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym; ewentualnie

o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje.

Apelacja powoda jest zasadna i dlatego musiała doprowadzić do zmiany zaskarżonego wyroku.

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za podstawę dla swoich rozważań.

Podniesione w apelacji zarzuty naruszenia art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. poprzez przyjęcie, że uchylenie tytułu egzekucyjnego nie stanowi wystarczającej podstawy do uznania, że zobowiązanie stwierdzone tym tytułem nie może być egzekwowane oraz art. 788 § 1 k.p.c. wobec uznania, że jest możliwe przejście uprawnień na nowy podmiot pomimo faktu, iż tytuł egzekucyjny obejmujący roszczenie będące przedmiotem przejścia praw, został uchylony postanowieniem Sądu Okręgowego(...) z dnia 8 grudnia 2010 r., sygn. akt (...), w ocenie Sądu Apelacyjnego, zasługują na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią przepisu art. 840 §1 k.p.c. dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli: 1) przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu albo gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście; 2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może powództwo oprzeć także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zarzut ten nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie (...).

Rację ma Sąd pierwszej instancji wskazując, że powołana przez powoda okoliczność, iż stan faktyczny podany przez Syndyka w pozwie z dnia 23 lipca 2008 roku nie odpowiadał prawdzie nie mieściła się w katalogu przewidzianym w art. 840 i nast. k.p.c. i nie mogła doprowadzić do korzystnego dla powoda rozstrzygnięcia sprawy. Istotnie powództwo opozycyjne nie może prowadzić do ponownego merytorycznego rozpoznania sprawy zakończonej prawomocnym lub natychmiast wykonalnym orzeczeniem sądowym, ma ono na celu bowiem pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, a nie podważenie treści orzeczenia sądowego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. Zasadność roszczenia stwierdzonego orzeczeniem sądowym może być rozpoznawana tylko na podstawie zdarzeń, które nastąpiły po wydaniu orzeczenia sądowego.

Nie można jednak zgodzić się z wnioskiem Sądu Okręgowego, że uchylenie tytułu egzekucyjnego, w postaci wyroku zaocznego z dnia 17 października 2008 roku, którego pozbawienia wykonalności powód żąda nie stanowi okoliczności przewidzianej na podstawie przepisów art. 840 i następnego k.p.c.

Sąd Apelacyjny zważy, że sprawa o sygn. akt (...), w której w dniu 17 października 2008r. zapadł wyrok zaoczny przeciwko powodowi była w toku w dacie wystąpienia (...) Sp.z o.o. w W. z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi z dnia 17 października 2008r. sygn. akt (...) na swoją rzecz w sprawie sygn. akt (...) oraz w dacie uzyskania tej klauzuli (sprzeciw od wyroku, kolejne zażalenia i wnioski, postępowanie międzyinstancyjne).

W sprawie o sygn.(...) stronę powodową reprezentował Syndyk masy upadłości (...) Sp. z o.o. w W. aż do czasu wydania postanowienia z dnia 8 grudnia 2010 r. o uchyleniu wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 17 października 2008r. sygn.akt.(...) i umorzenia postępowania w sprawie na skutek nieusuwalnej następczej utraty zdolności sądowej przez stronę (z dniem 21 maja 2010 r. uprawomocniło się postanowienia o wykreśleniu spółki (...) sp. z o.o. z rejestru KRS).

Klauzula wykonalności na rzecz (...) Sp. z o.o. została nadana postanowieniem z dnia 15 czerwca 2009r. sygn. akt. (...)

Nienaprawialna następcza utrata zdolności sądowej strony uzasadnia umorzenie postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c., a nie jego zawieszenie. W sprawie, w której zapadł wyrok zaoczny z dnia 17 października 2008r. syndykowi masy upadłości Spółki (...) przysługiwała legitymacja procesowa. Po złożeniu sprzeciwu od tego wyroku zaocznego i przed prawomocnym zakończeniem postępowania doszło do zakończenia postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku upadłej spółki (art. 368 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze). Z chwilą stwierdzenia zakończenia postępowania upadłościowego nastąpiło więc wygaśnięcie funkcji syndyka masy upadłości. Z tej przyczyny utracił on legitymację procesową i jako strona przestał istnieć (por. art. 367 ust. 2 w związku z art. 368 ust. 3 p.u.n.). W tym miejscu dodać wypada, że dalsze postępowanie w sprawie sygn. akt (...) mogłoby ewentualnie toczyć się jedynie w sytuacji, gdyby doszło do zgłoszenia się w nim nabywcy wierzytelności objętej zaskarżonym wyrokiem lub do jego wskazania przez pozwaną (art. 192 pkt 3 k.p.c.). Stabilizująca postępowanie funkcja art. 192 pkt 3 k.p.c. nie stoi bowiem na przeszkodzie dopuszczeniu do zmiany strony w sytuacji, w której zarówno obie strony toczącego się postępowania, jak i nabywca rzeczy bądź praw objętych sporem wyrażą zgodę na wejście nabywcy do procesu i zajęcie miejsca zbywcy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2007 r., IV CSK 57/07, OSNC - ZD 2008 nr 3, poz. 62). W rozpoznawanej sprawie taka sytuacja jednakże nie zachodziła. Dlatego nabywca wierzytelności powoda, może dochodzić swoich uprawnień w odrębnym postępowaniu (por. postanowienie SN z dnia 14 kwietnia 2011 r. II PK 267/10).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, skoro wyrok zaoczny z dnia 17 października 2008r. został prawomocnie wyeliminowany z obrotu prawnego wobec jego uchylenia i umorzenia postępowania w sprawie, spełniona została przesłanka określona w art. 840§1pkt.2 k.p.c. bowiem po wydaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie ,wskutek którego zobowiązanie nie może być egzekwowane,

Mając na uwadze , że powództwo przeciwegzekucyjne skierowane jest na pozbawienie lub ograniczenie wykonalności tytułu wykonawczego więc może być realizowane tylko pod warunkiem, że istnieje potencjalna możliwość wykonania tytułu wykonawczego. Prawo do wytoczenia powództwa opozycyjnego dłużnik traci z chwilą wyegzekwowania świadczenia objętego tytułem wykonawczym w każdym przypadku. (por Wyrok SN z dnia 14 maja 2010 r.II CSK 592/09). w orzecznictwie i doktrynie zgodnie przyjmowany jest pogląd, że w razie zupełnego zaspokojenia roszczenia z egzekucji na podstawie danego tytułu wykonawczego odpada możliwość wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego przewidzianego w art. 840 k.p.c., gdyż zgasła wykonalność wykonanego w całości tytułu wykonawczego. Taki też pogląd konsekwentnie prezentuje Sąd Najwyższy (por. wyrok I CR 255/88 z 17 listopada 1988 r., nie publ.; III CKN 310/77 z dnia 20 stycznia 1978 r., nie publ.; III CKN 41/97 z dnia 24 czerwca 1997 r., nie publ.). Stanowisko to jest oczywiste, jeśli zważyć, że powództwo przeciwegzekucyjne skierowane jest na pozbawienie lub ograniczenie wykonalności tytułu wykonawczego. Może więc być realizowane tylko pod warunkiem, że istnieje potencjalna możliwość wykonania tytułu wykonawczego. Prawo do wytoczenia powództwa opozycyjnego dłużnik traci z chwilą wyegzekwowania świadczenia objętego tytułem wykonawczym w każdym przypadku.

Wobec tego , że toczy się postępowanie egzekucyjne wobec powoda Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowania dowodowe i zwrócił się o nadesłanie akt dotyczących sprawy z wniosku wierzyciela (...) Sp. z o.o. w W. przeciwko dłużnikowi M. R.. Z akt tych wynika , że podczas trwania egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w W. z dnia 17 października 2008r. zaopatrzonego w klauzulę wykonalności na rzecz wierzyciela (...) Sp. z o.o. w W. na podstawie postanowienia Sądu Okręgowego w w. z dnia 15 czerwca 2009r/ sygn. akt (...) do dnia 10 lipca 2012 r. wyegzekwowano od dłużnika M. R. kwotę 12 918,82 zł (k.289 akt).

W dniu 6 lipca 2012r. Sąd Apelacyjny udzielił zabezpieczenia niniejszego powództwa poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego (k.285).

Mając to wszystko na uwadze, na podstawie art.386§1 k.p.c. zmieniono zaskarżony wyrok i pozbawiono wykonalności przedmiotowy tytuł wykonawczy ponad wyegzekwowana kwotę, w pozostałej części powództwo zostało oddalone. Apelacja co do wyegzekwowanej już kwoty 12 918,82 zł na podstawie art.385 k.p.c. została oddalona.

O kosztach procesu za dwie instancje orzeczono na podstawie art.100 k.p.c. w związku z art.108§1 k.p.c. uznając , że powód uległ tylko co do nieznacznej części swojego żądania.